

Ohlédnutí za slavnostmi chleba 2005

Národní kulturní památka Vodní mlýn ve Slupi ožila v sobotu 10. září 2005 nevídanou akcí. Počasí se vydařilo, svítilo sluníčko a v malé obci s pouhými 432 obyvateli proběhla poprvé kulturně-vzdělávací akce Slavnosti chleba.

Málokdo čekal, že proběhne na tak vysoké úrovni a počet obyvatel ve Slupi v uvedený den vzroste sedminásobně.

V prostorách návsi byly k vidění ukázky mlynářského, kovářského a kovoličského řemesla a dalších 20 různých řemesel. Na své si přišli i příznivci unikátních historických vozidel, zejména vozidel Tatra a Škoda. Řemesla překvapila čistotou provedení a originálními tradičními postupy.

V překrásném přírodním zákoutí u Vodního mlýna vyrostlo jeviště s hledištěm pro 1000 diváků. Na zmíněném jevišti se vystříдалo 8 folklorních souborů, cimbálová muzika „Donava“ z Těšan, dechová hudba „Bobrava“ z Ivančic a Ořechova, s celkovým počtem 340 účinkujících. Folklorní soubory moravské, např. znojemský „Dyjavánek“, „Velička“ z Velké nad Veličkou a „Lipina“ z Vracova, ale též soubory romské, slovenské a řecké národnostní menšiny „Čercheňa“, „Púčik“ a „Lyceum Řekyň“ vyvolaly obdiv obecnstva. Skutečnou třešničkou na svátečním dortu však bylo vystoupení jednoho z nejkvalitnějších slovenských souborů a jediného zahraničního souboru, souboru „Rozsutec“ ze Žiliny. Zpěv zněl před mlýnem ještě dlouho do noci, protože tanečníkům a zpěvákům „Rozsutce“ se ve Slupi velmi líbilo. Vodním mlýnem byli doslova nadšeni. A tak přijali pozvání pořadatelů, sedli si ke skleničce vína a zpívali a zpívali... Teprve potom odjeli na další festival, kde je hned další den čekalo vystoupení, do slavné obce Terchová pod vrchem, jak jinak, Rozsutcem.

V rámci slavnostního odpoledne proběhla mše svatá v kostele Jména Panny Marie za účasti „Sboru Bohuslava Martinů“ z Letovic. Doprava do Slupi i ze Slupi byla zajišťována historickými autobusy Technického muzea v Brně. Akce se, dle odhadu, zúčastnilo na 3000 diváků. Pro zájímavost,

expozici v Národní kulturní památce ve Vodním mlýně shlédlo kolem 1100 návštěvníků, na záchytném parkovišti bylo zaparkováno přes 160 osobních vozidel. Vyvrcholením sobotního večera se stala hodová zábava v kulturním domě.

Je třeba poděkovat pořadatelům, partnerům a všem, kteří přispěli ke zdaru prvního ročníku a těšit se na ročník druhý, který by měl být ještě lepší. V roce 2006 převzal záštitu nad akcí Stanislav Juránek, hejtman Jihomoravského kraje a pořadatelé chystají předvedení tradiční výroby chleba, včetně setí, sklizně, mlácení obilí, zpracování mouky a skutečného pečení chleba ve starodávné hliněné peci.

Štefan Friča

Česká národopisná společnost

Stěžejním úkolem letošního roku byla příprava a realizace valného shromáždění a vědecké konference. Jednání těchto dvou úkolů se uskutečnilo 20.–21. září 2005 v konferenčním sále Krajského úřadu v Jihlavě. Přítomné po stránce pohostinských starostí si vzala pod ochranná křídla radní kraje, Martina Matějková, která také přítomné provedla interiéry a vnitřním zařízením Krajského úřadu, zbudovaného na základě bývalých kasáren. Nemám sice zkušenosti z jiných krajů, ale tento průtah mi vzal dech. Čistota, prozřetelnost denním světlem, teplo, průhledy do okolí, navozující pocit volnosti a svěžesti, blízkost a dosažitelnost hromadnou dopravou z celé republiky vytváří skvělé podmínky pro podobná jednání. V tomto případě vřelé díky.

Javorník oslavil jubileum

Místo tradičního vánočního koncertu uskutečnil brněnský soubor „Javorník“ v neděli 11. 12. 2005 slavnostní koncert v Mahenově divadle ke svému 55. výročí. Pořad nazvaný Dar srdce byl věnován památce před rokem zesnulé umělecké vedoucí a choreografky Olgy Tesauerové. Byl proto sestaven především z jejích choreografií, které vytvořila ve spolupráci se svým manželem, muzikantem Jiřím Tesauerem. Nechy-

První den byl převážně věnován volebním a organizačním požadavkům setkání, kterého se zúčastnilo 49 členů Společnosti. Nový Hlavní výbor na období 2005–2008 byl zvolen ve složení: předseda M. Válka, místopředsedkyně J. Veselská, tajemník D. Drápala, pokladní L. Landová, a dalších 5 členů, vesměs pracovníků z regionů, které však nejsou obsazeny všechny.

Na valné shromáždění navázala vědecká konference s názvem Přínos regionálních pracovníků a literatury pro národopisné bádání. Obsahem bylo na třicet referátů o výrazných osobnostech, které se věnovaly národopisné problematice. V této souvislosti, ve večerním kulturním programu v zámecké restauraci, při přátelském setkání účastníků, vystoupili členové souboru „Vysočan“ z Jihlavy s vedoucím Mílou Brtníkem, jehož sbírka a celoživotní angažovaná práce tvořila současně úvod konference s výše zmíněným názvem. Toho dne se ještě uskutečnila exkurze do Polné, kde je instalovaná expozice v obnovené židovské synagoze, nově instalovaná expozice řemesel na polenském hradě a stará škola.

Zpráva o činnosti Společnosti za uplynulé volební období, zpráva revizní komise, usnesení a další materiály budou publikovány spolu s referáty v Národopisném věstníku. Zajímavá byla informace slovenských kolegů o Valném shromáždění a mezinárodní konferenci v Terchově. Téma konference znělo Tradiční kultura, turizmus a rozvoj regionův.

Barbora Čumpelíková

běly mezi nimi ani ty nejstarší, které tvoří zlatý fond souboru – tance Obracaná, Luženská točená, Starodávny nebo dvojí zpracování tance Hrablový (druhé pojmenované Hraběnky s působivým odchodem v rytmu starodávného). Zazněly také choreograficky upravené písně v podání ženského sboru, např. Jedú kupci... či Byla cesta... nebo písně, ve kterých kdysi jako sólová zpěvačka účinkovala (např. duo s flétnou).

Obsáhlý program byl sestaven ze tří částí: krajní byly zaměřeny na Valašsko, kterému se soubor především věnuje, prostřední pak moravským Kopianicím – zde se představí

„Zlaté husle“ hosty Jiřího Stivína

Není vůbec snadné se v současném světě takzvaně neokoukat. Co všechno lze měnit? Styl odívání, barvu vlasů, žánr, názor? V kotrmelcích každodennosti, když si chceme koupit chleba a místo obchodu na nás zírají prázdné výkladní skříně, jdeme si spravit boty a místo ševce najdeme další butik, si začínáme vážit stálých věcí. A to i v kumštu, tedy oblasti, která by nás měla slovy Čechova táhnout kamsi výš. I tady nehledáme jen krásu a poučení, ale i oporu. Člověk nepotřebuje být jen šokován, ale i uklidněn. Uklidněn jistým řádem, pravidly, normami. Možná, že i toto je jeden z momentů, proč má folklor, pěstovaný v jakékoliv podobě, šanci.

Omlouvám se za obsírný úvod, ale přiznám se, že myšlenky se vetřely samy ve chvíli, kdy jsem chtěla poreferovat o koncertě Jiřího Stivína. Jako vždy se odehrál (tuším již po třinácté) téměř ve stejnou dobu (kolem svátku sv. Cecílie, patronky hudebníků), ve stejném městě (v Praze), ve stejném koncertním sále (ve Dvořákově síni Rudolfiny), se „skalními“, tedy pro Stivína nepostradatelnými spoluhráči (sopranistkou Hanou Blažikovou, flétnistkou Markétou Stivínovou, varhaníkem a cembalistou v jedné osobě Robertem Hugem, gambistou Petrem Hejným), ve společnosti stejných skladatelských veličin (Johanna Sebastiana Bacha, Antonia Vivaldiho, Georga Phillipa Telemanna), konečně pak se samotným oslavencem Jiřím Stivínem a jeho atributy, počínaje množstvím fléten a neodmyslitelnou čepicí konče.

To jsou konstanty, tradiční schéma, které každý rok přinese řadu variací. Snažíme se vypátrat, proč je koncert

li i chlapi v tanci Pod šable a děvčata v pásmu Išli dzievky.

V pořadu měla samozřejmě své místo i čísla, ve kterých předvedla své umění muzika. K působivému vyznění programu přispělo jak promítání obrázků zimní valašské krajiny, tak průvodní slovo herce Ladislava Lakomého (občas přednášené mimo scénu), ve kterém vzpomněl celoživotní dílo Olgy Tesauerové, které věnovala souboru. Ten se stal pod jejím vedením jedním z našich nejlepších folklorních kolektivů. Nyní budou v jejím díle pokračovat její následovnici – vedoucí taneční složky Hana Svobodová a vedoucí ženského sboru, zpěvačka Magdalena Řičná. *Pavel Šafařík*

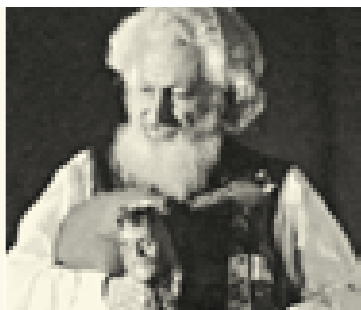
k počtě sv. Cecílie pokaždé jiný, proč není „okoukaný“. Jedním z momentů je jistě i Stivínova šťastná volba pozvat v pravý okamžik pravé interprety. Na listopadovém koncertě (20. 11.) jimi byli členové slovenské „Lúčnice“, hrající pod názvem „Zlaté husle“. Provázeli Stivína věrně po celý večer. Temperamentní primáš Martin Slezíak byl oním soupeřem, s nímž Stivín svedl pomyslný muzikantský souboj v Bachově Dvojkoncertu d moll, zatímco ostatní členové Robert Puškár, Peter Parničan (housesle), Peter Gabriel, Milan Hronček (viola), Martin Budinský (cimbál) s vervou sobě vlastní plnili funkci smyčcového orchestru a průběžného basu. Barokní mistři tak nabyli na plnokrevnosti, což jsem, srovnávajíc s mdlými interpretacemi mnohých „rádoby autentiků“ kvitovala s velkým povděkem. Opět se potvrdila průchodnost hranice mezi vážnou hudbou a folklorem. Své trumfy pak vytáhli slovenští hosté v druhé části koncertu, jímž je tradiční, všemi očekávaný „Quodlibet“. Se všemi finesami rozehrál Robert Puškár Panovu flétnu (Ion Dinicu), do všech barebných odstínů rozezněl svůj cimbál Martin Budinský. Zazněly Karpatské melodie v úpravě Petera Jatoščiaka, Šarišské obměny Juraja Farkaša a Martina Budinského, variace na píseň Ten Viglašský zámok Petera Parničana.

Vstoje aplaudující publikum si vyžádalo několik předávků. Svižnou polku Hanse Klinga, kterou Stivín interpretuje s virtuózním nadhledem i vkusnou dávkou humoru, znovu vystřídaly čardáše. Věřím, že Cecílie se tentokrát opět spokojeně usmívala.

Marta Ulrychoová

Josef Režný jubilantem

Strakonický rodák Josef Režný (nar. 2. 2. 1924), který patří mezi výrazné osobnosti českého národopisu, oslavuje v letošním roce své 82. narozeniny.

K lidové hudbě získal vztah již v dětství. Dodnes vzpomíná na společné zpívání s rodiči, zvláště s maminkou. V dětství začal hrát na housle, později přešel na violu a posléze se naučil na kontrabas. Jako basista se uplatnil ve studentském orchestru strakonického gymnázia. V době gymnaziálních studií, na konci roku 1942, začal působit také jako basista ve Strakonické dudácké kapele a tím to vlastně vše začalo. Roku 1949 založil „Národopisný soubor“ a v něm se naučil hře na dudy. Z „Národopisného souboru“ brzy vznikl „Prácheňský soubor lidových písní a tanců“. Josef Režný se stal jeho uměleckým vedoucím, kterým je dodnes.

Kromě práce v souboru se začal hlouběji zajímat o lidovou kulturu – studoval dostupnou literaturu a prameny, dostal se i do terénu a započal tak svou rozsáhlou sběratelskou činností zaměřenou na Prácheňsko – zejména na okolí Strakonice, Volyně a šumavské Podlesí. Podařilo se mu nasbírat na 1.000 lidových písní, z nichž necelá polovina byla publikována, vytvořit 128 záznamů 76

různých tanců, pořídit nahrávky a notové prepisy hry dudáků. Přestože hudba je jeho hlavním zájmem, zapisoval také nářečí, přísloví, pořekadla, zvyky. Postupem času se stal jedním z předních odborníků v oboru lidových hudebních nástrojů se zvláštním důrazem na dudy. Léta se soustavně věnuje výzkumu a dokumentaci dud a dudácké hudby nejen v naší, ale i v evropské hudební tradici.

Během let vystřídal J. Režný řadu povolání, naposledy pracoval jako ředitel Městského muzea ve Volyni. Byl předsedou Ústředního poradního sboru pro soubory lidových hudebních nástrojů ÚDLUT Praha a Krajského poradního sboru SLPT. Působil jako instruktor některých souborů, sbormistr, učitel hry na dudy v rozličných dudáckých kurzech, vystoupil na nejrůznějších seminářích.

Do dějin našeho regionu se zapsal mj. tím, že se stal spoluzakladatelem a organizátorem Jihočeských slavností písní a tanců ve Strakonících (1955 - 1961) a posléze Mezinárodních dudáckých festivalů (MDF) ve Strakonících. V současnosti je předsedou programové rady MDF a autorem i režisérem některých pořadů.

Zanedbatelná není ani Režného dlouholetá publikační činnost. Kromě toho, že přispíval do různých domácích i zahraničních časopisů, vydal řadu vlastních publikací, na mnoha dalších se spolupodílel. Většina z jeho děl pojednává o lidové hudbě (zvláště dudáctví) a národopisu. Za zmínku stojí také jeho Škola hry na české dudy.

I ve svých letech je pan Josef Režný stále velmi aktivní. V roce 2004 vydal dvě stěžejní knihy. První nazvaná 5000 let s dudami pojednává o dudách, jejich vzniku, vývoji a rozšíření.

Druhá Režného publikace nese název Po stopách dudáků na Prácheňsku. Zrcadlí se v ní autorovo celoživotní sběratelské a dokumentační úsilí. Jak již název napovídá, hlavním tématem je zmapování dudácké tradice Prácheňska především na přibězích dudáků a dudáckých rodů. Knihu vydalo v roce 2004 Muzeum středního Pootaví ve Strakonících.

Co Josefu Režnému k jeho životnímu jubileu popřát? Určitě pevné zdraví a také to, aby mu jeho tvůrčí elán vydržel i do dalších let.

Eva Dreslerová

Jožka Kratochvíl oslavil 70 let

V polovině loňského roku se dožil muzikant Javorníku Brno Jožka Kratochvíl 70 roků. Má chemické vzdělání, které celoživotně užíval v metalurgii, pak mnoho let v geologii a na sklonku profesního života, po změně politického systému, byla mu svěřena důvěra vykonávat funkci bezpečnostního tajemníka Nejvyššího soudu ČR v Brně. Současně vedle chemické profese je J. Kratochvíl již od mládí, zaníceným muzikantem a tato jeho záliba trvá do dnešních dnů.

Nejprve je třeba zdůraznit, že Jožka měl výborné učitele. Začínal v dětství hrou na klavír u profesora Karla Hradila, pak již v dospělosti hrou na kontrabas u Jiřího Bortlíčka a na violu u profesora Tvrdoň. Také je nutno vzpomenout, že cimbálovou školu prošel u Jaroslava Čecha z Uherského Hradiště a po mnoha letech získal „ten oný kochmes“ u majstra Jožky Ščuky ze Staré Břeclavi. Na vojně, kterou si odsloužil na Chodsku, naučil se hrát na dudy u mistra Menzy z Horšovského Týna. A nakonec je třeba vzpomenout Jožku Orszaga Vraneckého, nepřekonatelného mistra ve hře na valašské píšťaly a strašně dobrého člověka.

Jožka Kratochvíl vám představuje svojí sbírku lidových hudebních nástrojů, a tu je nutno zdůraznit, že všechny nástroje jsou použitelné a tedy hratelné a byly využívány v souborech „Slatiňan“, „Břeclavan“, v brněnském „Slováckém“ a „Valašském krúžku“, při koncertech a nahrávkách „BROLNu“, „Brněnskými gajdoši“ a také při inscenacích činohry Národního divadla v Brně. Samozřejmě, že i v „Javorníku“ se našlo uplatnění pro mnohé z těchto nástrojů. Sám k tomu doplnil: Vždy jsem obdivoval jednoduché lidové hudební nástroje, mnohdy postavené s takovým umem a láskou, že se staly uměleckými artefakty. V dospělosti jsem chtěl ovládnout mnohé z nich, oživit exponáty v muzejních sbírkách. V tomto činnosti mně mnohokrát pomohl jak radou, tak i skutkem Oťan Pokorný. Za hraní bývají vypláceny honoráře. Mnohou část těchto peněz jsem investoval do koupí nástrojů, a tak za léta mého muzicírování vyrostla tato sbírka: klavír Petrof, housle Kreutzer, viola Kužel, kontrabas NDR, 2 cimbály Primas, chodské dudy Janeček, moravské gajdy Havlíček, horňácké gajdy Pokorný, žlobčoky, fujary, koncovky, valašská trúba, vizovská kobza, salašovky, bič, fanfrnoch, citera, grumle, nai z Rumunska a mnohé další nástroje.

Bylo by to dlouhé vyprávění, ke každému nástroji se pne historie a krásné vzpomínky.

Od roku 1968 je Jožka Kratochvíl členem Cimbálové muziky „Javorník“ Brno, kde střídavě hraje na violu, cimbál a kontrabas. Jeho další cílevědomou zálibou je fotografování. Svými fotografiemi provázal souborové dění jak v „Břeclavanu“, nyní po mnoho let vytváří propagační a dokumentační fotografie brněnského „Javorníku“. A aby toho v životě Jožky Kratochvíla nebylo málo, spolu se svojí manželkou šijí a vyšívají slovácké kroje, vyrábějí krojové doplňky, nejprve se zaměřením na Horňácko, nyní již mnoho let tvoří kroje kopaničářské.

Náš dávný přítel, rozhlasák, Jaromír Nečas napsal kdysi v novinách: Lidová jízlivost praví, že když Američan Armstrong poprvé přistal na Měsíci a vycházel z modulu – pod schůdky v měsíčním prachu už stal Jožka s violou a hrál mu na přivítanou.

Jožka, když se to dozvěděl, mu odpověděl: Drahý Jaromíre! To, že bych někdy hrál na Měsíci a vítal tam americké astronauty je pomluva a čistý nesmysl. Je pravdou, že jsme mnohokrát hrál při svitu Měsíce a nejen pro americké astronauty. Jožka.

Aleš Kapsa

Olomoucká „Krajina“ slavila

Hoja hoja, hoja hoojaaaa, hoojaaa! doznívá halekačka, zpěvačky se chystají k odchodu. Zastaví je ale volání turistky, která i s batohem spěchá na jeviště a dožaduje se vysvětlení, co že se to děje...

Ano, je tady správně, ujišťují ji děvčata, právě se se všemi přítomnými v sále vydávají na putování krajinou s „Krajinou“. Turistka Magda se od cerek dovídá, kde že to vlastně je, dostává od nich valašské frgály (proviant na cestu musí být), a jeviště se zatím mění ve dvůr někde u Frenštátu pod Radhoštěm...

Takhle začalo vystoupení folklorního souboru „Krajina“, který si 28. října připomněl pět let své existence. Až se pozametal dvůr, děvčata šla sbírat borůvky. Asi by to nebyla taková zábava, kdyby se u toho nedalo zpívat a tančit! Holky tohle ale mohly, a tak se to „na louce“ modrotiskovými fěrtochy jen hemžilo. Chlapecká část pak předvedla, co všechno se dá dělat s naštipanými polínky a pařezem.

Z Valaška všichni společně přešli na Zálesí. K cimbálové muzice „Zálesí“ z Luhačovic, která „Krajinu“ celý večer doprovázela, se přidal taneční soubor „Malé Zálesí“. Hostující soubor předvedl, jak to vypadá v takové luhačovické hospodě, ještě než se sejde chasa, aby si zatančila (Magda se nestačila divit a psát si poznámky). A co teprve, až se mládež dostavila!

Trochu jsem asi zabloudila, přiznává se Magda, můžete mi říct, kde to jsem? ptá se děvčete v čizmách a bílém čepci.

No kde by ste boli, tu u nás, na Myjave! dostane se jí odpověď. *Tu sa po dobrom víniku dobre spieva, chlapani dievčence nad hlavy vyhadzujú!* Po krátkém rozhovoru s Myjavankou si Magda odnáší (a nabízí spolupoutní-

kům v hledišti) trdelníky a víno. Po chlapeckém kloboukovém tanci se přidávají tanečnice, které opravdu kolem hlav svých partnerů létaly, skoro jako ty klobouky.

Další zastávka ve společném putování (s) „Krajinou“ se uskutecnila v Uherském Brodě. Pár z brodského souboru „Olšava“ (manželé Machálkovi) Magdě a ostatním výletníkům předvedl brodský kroj, tanec i ochutnávku místní slivovičky. Zatímco muzika hrála, diváci se mohli ochutnávky zúčastnit. Z Brodu je to na Kopanice coby kamenem dohodil; my jsme se tak mohli podívat, jak to vypadalo, když si děvčata mládence přičarovávala. O tom, jak ne vždy šťastně taková láska končila, bylo dívčí tanečně – pěvecké pásmo. Ale konec dobrý, všechno dobré. Co se škádlívá, to se rádo má a v posledním tanci jsem viděli, jakou práci dá usmiřování. Všichni cestovatelé doputovali moravsko – slovenskou krajinou se souborem „Krajina“ a jejími hosty až do cíle, Magda měla dostatek poznámek pro svou „ročnickovou“ práci o téměř zapomenutých (čti folklorních) jevech.

Postřehy z publika.

Jako bych omládlá o dvacet let! popisuje své dojmy Broňa Millá. Vystoupení bylo velice mladistvé, na těch lidech jde poznat, že se tancem baví, že to jde z nich samotných, nejsou to jen naučené kroky. Všechno to na mě působilo velmi emocionálně, úplně na mě přenesli chuť do tance a zpěvu. Já bych jim změnila jméno z „Krajiny“ na „Omladinu“! Vysoko jsem hodnotila kroje, jsou opravdu citlivě a krásně zhotovené. Taký se mi líbilo, že v celém večeru bylo minimum mluveného slova, že se hlavně tančilo a zpívalo...

Já jsem byl nadšený a mile překvapený. Znam jen málo souborů, které se věnují různým regionům, různým druhům tance, hodnotí Rudolf Danajovič.

Myslím, že čím víc regionů tanečník ooládá, tím líp. Super byla koncepce programu, těch několik předvoděných regionů do sebe dobře zapadalo, dobrý byl nápad pozvat jiný soubor. V každém tanečním pásmu byly nějaké zajímavé choreografické nápady, líbila se mi sóla v Myjave. Příjemným zpestřením byla komunikace mezi jevištěm a diváky v podobě „etnografky“ (moderátorky Magdy), která nabízela

různé regionální občerstvení. Jako celek vystoupení působilo uvoáženě, nebylo zbytečně dlouhé, hezky to plynulo. Super.

A jak hodnotila program Eszter Talabér, studentka z Maďarska? *To byl velmi dobrý, že hudebníci byli také mladé, to znamená, že celý soubor je jedna jednota, protože mají stejný věk. Co jsem viděla v Maďarsku, tam mají starší hudebníci. Je rozdíl mezi českou a maďarskou tanci. Měli jste pomalejší hudbu a kroje byly barevnější pro kluci, líbilo se mi to moc. Překvapilo mi, že jste mohli změnit kroji na tanec. Program byl velmi barevný a měnilo se, že holky tancovaly, pak kluci,*

páry.. Líbilo se mi, že tam byla jedna holka, kdo nádherně zpívala. Líbilo se mi ta písnička a chtěla bych se to naučit.

Velký dík za vedení a choreografie Jindře Štěpánkové, za kroje Janě Šolcové-Polákové, za taneční úroveň a choreografie Robertu Šolcovi, za organizaci Ondru Kašparovi a za potlesk a dobrou atmosféru všem přítomným.

Teresa Gates

Královský trojúhelník

Města Hluk, Kunovice, Vlčnov jsou vrcholy pomyslného trojúhelníku, kde se konají Jízdy králů. Od jedničky do trojky jsou řazeny odstupy konání slavné kavalkády. Ve Vlčnově vyjíždějí jezdci tradičně každým rokem, v Kunovicích ve dvouletém období, v Hluku každý třetí rok. V letošním roce vyjedou nejdříve kunovští v neděli 21. 5. 2006 s hlavním organizátorem a současně praporečníkem Milanem Staškem, který uvedl: Měl jsem v hledáčku až pět adeptů na krále. Jednoho z nich jsem měl vyhlédnutého už před dvěma léty. Dočkal se letos.

Kunovice si v lednu připomínaly historických 810 let od prvé písemné zmínky o osídlení. Slavnostní koncert k tomuto výročí s účastí folklorního souboru „Handrlák“ a tří místních – mužským a dvěma ženskými pěveckými sbory a CM „Kunovjan“ byl důstojným rámcem pro představení deseti-letého nastávajícího krále Jana Libosvára. Přebere tak vládcovství po odstupujícím Martinu Pěchovi.

Nový král Jan má jistou kvalifikaci, když na letním výcvikovém táboře se učil ovládat otěže. Dochází do hodin houslí, navštěvuje literárně – dramatický kroužek. Zatím si netroufá na sólový zpěv. Má běžné chlapecké zájmy s partou kluků. Milan Stašek prozradil, že letos očekává při Jízdě králů účast 25 až 30 jezdců. Na každého koně připraví dobrovolně vlastníma rukama členky pěveckého sboru „Tetičky“ a jejich kamarádky z krepového papíru a drátků 1.200 základních zelených růží o průměru 4 cm, 150 v jiných barvách o průměru 9 cm a 270 o průměru 6 a 4,5 cm, které barevně doladí věnce a třásně. Výzdoba každého koně bude originálem s 1.620 růžemi. V pátek 19. 5. 2006 plánují organizátoři setkání všech předchozích králů od roku 1954. Mělo by jich být 15. Určitě

přijdou i jejich praporečníci. Budou účastníky vernisáže výstavy grafických prací zaměřené na výjevy z Jízdy králů rodáka Jana Hanáčka. Atrakcí bude následující den Formanská jízda za účasti brýček, kočárů, povozů taženými koňmi. Největší z nich je pro 18 osob. Týž den se uskuteční v letním areálu folklorní pořad Na krála, matičko. Neděle 21. 5. 2006 bude hlavním dnem Jízdy králů v Kunovicích, kdy král a jeho početná družina vyrazí k objížďce města od 10 hodin. Současný praporečník zvedá prst: Ale musíme si dát pozor, aby nedošlo ke kradení krále, jak se stalo v roce 1967 za panování Františka Vycudilíka chráněného nejčastějším praporečníkem Jiřím Trubákem. Vlčnovským králem s jednoletým působením je dvanáctiletý Přemysl Křeháček. Jeho otec Zdeněk jel v královské družině v roce 1985, Přemkův bratranec David Vozár vedl krojovaný průvod obcí v roce 1997. Přemek po dvou letech působení v „Čerešničkách“ nyní věnuje všechen volný čas hokeji jako prvý obránce.

Vyvrcholením tří denních slavností bude tradiční Vlčnovská jízda králů v neděli 28. 5. 2006. *Zd. Ondrášek*

Příspěvky z domova i ze zahraničí

Slezan oslavil padesátiny

Psal se 3 prosinec roku 2005 a z jeviště Těšínského divadla se ozvaly první tóny Těšiňoku, na které nastoupili současní i bývalí členové folklorního souboru, čímž začal Jubilejní koncert u příležitosti padesátého výročí „Slezanu“.

V první části koncertu vystoupili současní členové v těšínském kroji s pásmem Slavnostní obřad čepení nevěsty a předvedli způsob, jak ji vdané ženy přijímaly mezi sebe. Po svatebním obřadu následovala zábava neboli „čakačka“, z které nám tanečníci předvedli tance Gołómbečka a Šustka. Tím skončila část v těšínském kroji a následoval kroj orlovský, ve kterém se představili bývalí členové souboru.

Současníci se znovu na jevišti objevili tentokrát v kroji bohatých jablunkovských měšťanů a představili nám tance typické pro město Jablunkov a jeho blízké okolí.

Po kratičkém přestávce, během které si mohli účinkující oddechnout, již přišli na jeviště první gratulanti, kterými byly děti ze souboru „Slezánek“.

Během koncertu jsme pomyslně mohli navštívit starodávné město Těšín, Orlovsko, město Jablunkov, ale Těšínsko by nebylo úplné, kdybychom se nezastavili v našich krásných Těšínských Beskydech. Tanečníci nám v horalských krojích předvedli například zemitý tanec Ověňzok, tanec s cepy, a protože k Beskydám neodmyslitelně patří i zbojník Ondráš z Janovic, zakončili tento slavnostní koncert společně současní i bývalí členové zbojnickým tancem Ondráš.

Hrála cimbálová muzika Slezan s primáši Tomášem Treichlem, Mirkem Kyjonkou a Martinem Sikorou. Slovem provázela Marie Kyjonková.

Poděkování patří zřizovateli souboru, jimž je Kulturní a společenské středisko Střelnice, sponzorům a především vedoucímu souboru Boleslavu Slováčkovi.

Renata Moráňová a Jana Bazgierová

Padesátiny Slezanu

Trocha historie

Na popud profesora ekonomické školy v Českém Těšíně Bedřicha Havlíčka založila členka už 10 let pracujícího pěveckého sdružení „Slezan“ Květa Lusková – Klimšová národopisný soubor se složkou taneční a hudební. Ustavující zkouška proběhla 21. 12. 1955. Prvním vedoucím byl Ladislav Palla, po něm Miroslav Palla, Aleš Konečný, od roku 1959 Eva Šinoglová a od roku 1964 až do dnešních dnů je to Boleslav Slováček. V muzice byli při společ-

ných vystoupeních obou složek primáši Pavel Rusek, Václav Stuchlý, Bohuslav Matyáš, od roku 1963 Miroslav Kyjonka, který se střídá od roku 1995 s tehdy stálým Tomášem Treichlem a dalšími hostujícími primáši např. Daliborem Stonawským, Alešem Adamíkem. V obou složkách prošly stovky tanečniců, zpěváků, muzikantů, z nichž se někteří uplatnili v našich vyspělých či profesionálních folklorních souborech, nebo jimi byli připraveni („Ondráš“, „Hradišťan“, „Kunovjan“, „Hlubina“, „Čarda“), také v souborech v zahraničí (např. Kanada). V roli hudebních autorů a stylově osobitých hudebních úprav se zapsali Petronela Čarvášová, Miroslav Katolický, Pavel Rusek, Václav Stuchlý, Jan Osoba, Tomáš Treichel, dlouhodobě Miroslav Kyjonka, Zdeněk Ondrášek.

Z bývalých zpěváků zaslouží pochvalnou zmínku Boleslav Slováček, Marie Kyjonková, Petronela Čarvášová. Je naděje, že současní interpreti se již brzy prosadí.

Rok 1990 byl pro „Slezan“ převratným mezníkem. Soubor poprvé vyjel na komerční zájezd do Belgie a Francie. Po zájezdu bylo zvoleno nové vedení, které odstartovalo další plodnou činnost a výjezdy souboru do dosud nepoznaných koutů Evropy a Asie (Norsko, Itálie, Maďarsko, Indie, Kypr, část muziky Rusko – Moskva), do dalších zemí se vydali opakovaně – Německo, Polsko, Turecko, Francie, Slovensko, Bulharsko. Členové cimbálovky rádi vypomohou v nesnazi i dalším souborům – „Odra“, „Dombrovan“. Spolupráce na vysoké umělecké úrovni byla s dětským pěveckým sborem „Permoník“ z Karviné zejména při natáčení CD Ten vánoční čas s uvedením koled v Německu. „Slezan“ tančí v rekonstrukcích dávných krojů, které dle kreseb Josefa Mánesa navrhla Jiřina Králová a její současná pokračovatelka Blažena Slováčková.

O úspěších souboru svědčí množství ocenění na různých úrovních jak tuzemských, tak zahraničních: mezi ty nejvýznamnější patří Laureát Strážnice 1964, Bronzový řetěz a Stříbrný hrozen z francouzského Dijonu 1974, Cena Peer Gynta z Norska 1995.

Jubilejní koncert 3. 12. 2005

Koncert jako takový sestával z ukázek ze čtyř folklorních oblastí slezského regionu. V úvodní Těšínské se zaskvěl svatební obřad s tklivými až zádumčivými melodiemi dokreslenými důstojně uváženými tanečními kroky, aby je v zápětí vystřídal bujaré svatební veselí s ukázkou poobřadních her mládeže v tanci Šustka. Sólo zpívala houslistka Jarmila Krainová, dueto Lenka Glacová – Radim Dubský přidali ke zpěvu tanec Funty. Primášoval Tomáš Treichel.

Orlovská část patřila bývalým členům taneční složky. V tomto úseku se prokázalo, že mají ještě kondici, která by stačila i na současníky. Ve zvyklém tempu provedli také sólové zpěvy – Marie Kyjonková, Vladimír Poláček, náročné tance – manželé Dagmar a Jan Kapustkovi. Primáš Miroslav Kyjonka.

V Jablunkovské části dali znát současníci, že toho již dost pochytili od starších, pokud je už nepředčí. Tento úsek neměl strhující tempo. Přesto jeho hudebně-taneční usazenost strhávala diváky k souzněnému potlesku. Primášoval Tomáš Treichel.

Po přestávce přivedl na scénu cimbálovku toho večera

již třetí primáš Martin Sikora se zpěváky Terezou Branczykovou, Tomášem Kurou, Filipem Kozielcem. Pochlubili se pásmem O zlodějích a ďáblech a dalšími tanečními ukázkami. Na vedoucí Olze Krzyžánkové a na nich teď zůstá-

vá tíha zodpovědnosti, jak budou přecházet a pokračovat mezi dospělými.

Část Goralská proběhla ve svižném tempu. Jako vždy a všude byl na vysoké úrovni tanec Ověňžok v podání zpěváka a tanečníka Karla Musiola s Olgou Krzyžánkovou a tria muzikantů, primáš T. Treichel, kontry Zdeněk Ondrášek, gajdy Boleslav Slováček. Následný tanec U Kovola už přivedl na jeviště všechny současné tanečníky, kteří vířili v Kovolou a Ševcovi, aby dívky zmírnily ve Věncích. Ovčor a Cepový dovedly rozparádit diváky ve všech hledištích, i tentokrát v českotěšínském divadle. Obloukem se přehoupala zpěvačka Jarmila Krainová z úvodní svatební ke zbojnické Ondrášu, Ondrášu..., aby zbojník Ondráš v tanečním podání Marka Wengloře s jeho družinou předvedli mužský odbojný tanec. Mimo chodem, v družině tančili i bývalí představitelé „Ondráše“ Zdeněk Franěk, Roman Taska a Radim Dubský. V mohutném závěru se přidaly dívky... Bylo to důstojné vyvrcholení oslav padesátin „Slezanu“ provázené náročnou dřinou všech účinkujících i organizátorů. Jim i jejich

předchůdcům si společně zazpívali Pón Bóg vóm zaplac za vaše dary....

Ze zákulisí

Generálka byla značně upachtěná, osvětlovačům se nedařilo utrefit

a nasvítit hlavní aktéry na scéně. Mistroví zvuku to místy pištělo, jindy bučelo, vazbilo. Cimbállovka v přípravě premiérových ukávek tápala, starší tanečníci se občas na scéně nenašli. Dalo by se vypořádat mnoho dalších drobností, které bystré oko, nebo dobrý sluchář rozeznal. Řeč o kouzelných proutcích spadá do sféry pohádek. Tato pohádka

se udála v reálu při jubilejním koncertu. Všechno klaplo, jak klapnout mělo! Zákraky se ještě dějí. Zpěvák roku 2001 Filip Koziel se poprvé objevil na koncertě i jako klarinetista s dospěláky. Šlo mu to bezchybně, ukázal stejně mladým, že jdou zvládnout během jednoho koncertu role muzikanta, zpěváka i tanečníka. Podobnou trojroli předvedl cimbalista Karel Musiol. Další odvážnou triádou, novum po slezském bardu Oto Žabkovi, bylo uvedení tři novějších písní v podání sólových zpěváků a tanečníků. Autor nápěvů i hudebních úprav, přestože nepochází ze Slezska, je dlouhodobý aktivní člen souboru. Největším problémem cimbállovky zůstává obsazení místa primáše. Zdravotní problémy jednoho ze stávajících a bydliště v Praze druhého, odsouvají existenci stávající cimbállovky mimo hru. Jestli byly padesátiny souboru dernierou muziky se ukáže v nejbližším období. Snaha o získání hodnotného hráče ztroskotává. Zatím. Bez cimbállovky se však tanečníci neobejdou. Boleslav Slováček míní: Někteří členové „Slezanu“ zazářili jako malé hvězdičky, jiní proletěli jako komety a ještě jiní zářili a září na souborovém nebi. Každý z nich zanechal svou stopu v životě souboru, vtiskl mu svou pečeť. Každý z nich přispěl svým dílem k zachování pokladu zděděného po předcích, k propagaci lidových písní, tanců, hudby, zvyků a krajů našeho těšínského Slezska, kraje od Bohumína až po hranice se Slovenskem, z kraje poměrně málo známého a bohužel často opomíjeného. *Zdeněk Ondrášek*

Výročí Etnologického ústavu AV ČR

V roce 2005 oslavil Etnologický ústav Akademie věd sté výročí své činnosti. Vznikl na základě výsledku sběratelských akcí, kterými čas od času rakouskouherská monarchie získávala přehled o hudebnosti svých poddaných.

První vyplývala z nařízení na přelomu 18. a 19. století a nahlížet do jejich dílčích výsledků měl možnost pravděpodobně už Mozart při svých cestách, kdy se stavoval v Sadské u přítele regenschoriho. Zahrnujeme ji pod společný název Guberniální sběr (z roku 1819) a vděčíme jí za záchranu mnohých písní, znějících dodnes. Postupně

se s jejími regionálními podobami seznamovali naši buditelé na začátku 19. stol. a čerpali z ní už renomovaní sběratelé typu Čelakovského a Erbena. O sto let později vznikly v rámci rovněž rakouské sběratelské a vydavatelské akce Pracovní výbory, v Čechách v čele s Otakarem Hostinským, na Moravě a ve Slezsku s Leošem Janáčkem. Po ustavení samostatného státu československého převzal péči o tuto stránku kulturní historie Státní ústav pro lidovou píseň, z nějž vznikl při Akademii věd v 50. letech minulého století Ústav pro etnografii a folkloristiku. Fondy, které shromáždil, přešly do dnešního akademického pracoviště, které se zabývá etnologií.

5.–7. října se konala v Brně mezinárodní konference s výslednými podklady pro sborník. Oslavy v Praze měly společenský charakter pod záštitou rakouského velvyslanectví, hlavní projev přednesl ředitel Etnologického ústavu L. Tyllner. -ôč-

Veselí má být proč pyšné

Hudební nosič muziky „Radošov“, CD Láska a vojna vydané v roce 2003 bylo základem premiérového pořadu k 35. výročí založení souboru. Byl tak vytvořen hudebně – dramaticky – taneční blok s názvem Příběh o lásce a vojně.

Autorsky jej připravili Radim Havlíček - hudbu a Jaroslava Chabičová, bývalá vedoucí a tanečnice souboru, choreografii. Tým autorů pak doplnila Kateřina Frolková, která se z důvodu mateřských povinností (stará se o tři malé děti) nemohla účastnit každé taneční zkoušky a pomáhala tedy s nácvikem choreografce.

Příběh byl divákovi citlivě přiblížen slovem vypravěče v podání brněnského herce Františka Derflera. Nastávající maminku Veroniku Malatincovou (Ulmanovou) v sólovém zpěvu nahradila Helena Klabačková a jako hosté spoluúčinkovaly hobojistka a hráčka

na anglický roh Jaroslava Tajanovská a ženský sbor „Klebetnice“ z Hluku. Soubor lidových písní a tanců „Radošov“, který vznikl v roce 1970 z podnětu manželů Smutných z folklorní skupiny, která se příležitostně setkávala a věnovala zvykosloví v době, kdy se z Veselí vytrácely zvyky i písně, nás před plně obsazeným sálem i galerií kulturního domu přesvědčil, že na něj můžeme být bez obav pyšní a že stojí na pevných základech. Svědčí o tom také dopis, který obdržel starosta města Jaroslav Hanák od rodiny, která premiérový pořad navštívila. Z dopisu citujeme:

Vážený pane starosto,

o pátek 28.10. jsme byli s rodinou na představení souboru „Radošov“ Příběh o lásce a vojně. Představení bylo velice krásné. Krásné v širokém slova smyslu. To, co cítíme uvnitř o duši, se těžko popisuje. Představení bylo skvělé nejen nádhernou muzikou, pohlednou choreografií a kroji, ale i sugestioními výkony účinkujících. Nebylo těžké se užít do děje, představit si hrůzy války se všemi důsledky. Celý příběh byl přitom podán s velikým citem.

Z města Veselí nad Moravou jsme si domů odvezli silný umělecký zážitek. Lituji jen, že nadokážu nalézt lepší slova chvály. Doufám, že Vám to někdo napíše lépe. Jako před-

staviteli města Vám za představení děkujeme. Děkujeme i paní Chabičové, všem muzikantům a hercům a těm, kteří se na představení podíleli.

Rádi Vaše město navštěvujeme a těšíme se na další takové vystoupení souboru „Radošov“, případně opakování Příběhu o lásce a vojně.

S pozdravem Kamil, Lenka a Eriček Moučkovi z Náměště na Hané.

Tatiana Pálenská

Když se řekne Litva...

...tak se mi vybaví nejen dvacetileté soukromé přátelství s litevskou rodinou, ale především čtyřleté přátelství dětí z DNS „Olšinka“ s dětmi se souboru „Sedula“, který působí na severu této republiky ve městě Visaginas.

Poprvé byl náš soubor pozván na jejich festival Martynas (sv. Martin) v listopadu 2001, pak byli oni u nás v Orlové na Orlovském létě a znovu jsme se viděli loni na Polabské vóničce v Nymburku. A letos, na konci října, nám opět přišlo pozvání. Byl to sice trochu šibeniční termín, ale vše jsme zvládli a 8.

listopadu vyrazili na cestu dlouhou 1 200 km. Popisovat, jak náročný festival to byl a chlubit se úspěchy, které byly, však nechci. Raději bych se vám svěřila a snad upozornila na problém, který mě potkal poprvé za dobu 18 let.

Díky soukromým návštěvám i zájezdům na festivaly znám různá místa Litvy a mohu říct, že se mi tam velmi líbí. Také jsem vždy měla dobré zkušenosti se zázemím a službami. Letos poprvé jsem stála před problémem, který se mnou dosti zamával.

Jeden z tanečníků totiž otekl v tváři a konzilium 5 lékařů diagnostikovalo příušnice. To, že onemocní dítě, se stane, to, že se pak musí navštívit lékař, také, ale že dítě odvezou do nemocni-

ce 160 km daleko, to mě položilo. Lékaři totiž rozhodli, že Radim se musí izolovat na infekčním oddělení. A to je pouze ve Vilniusu. Byla jsem rozhodnuta okamžitě odjet domů – ale pozor, mohla by nás až na hranice honit policie! Zůstat ve škole také nelze, protože se nenašla jediná místnost, kde by byl izolován. Na asistenční lince ZP nám doporučili, ať se rozhodně řídíme příkazy lékařů. Takže nám nezbylo, než Radima nachystat na odjezd a čekat na sanitu. Čekalo se 2 hodiny. A kolem „infekčního“ Radima procházely desítky dětí z ostatních souborů, což najednou nevadilo.

Po příjezdu do Vilniusu lékaři okamžitě vysadili léky, které předepsali lékaři ve Visaginasu a které nás stály asi 1 000,- Kč. Je pravdou, že díky našemu rodinnému příteli, který v nemocnici vše domluvil, mohl Radim za 2 dny odjet s námi domů a v nemocnici s ním mohl zůstat jeho táta, který s námi byl našťastí jako doprovod. Ale rozladění rozhodně zůstalo a náladu to ovlivnilo negativně.

Tato zkušenost mě rozhodně neodradí od pořádání dalších zájezdů, ale již budu ostražitější a možná podezřívavější. Chci Vás všechny jen upozornit, že něco podobného se Vám může stát kdekoli na světě. Buďte tedy na to alespoň trochu připraveni!!! A Vám všem, kteří pozvánku do Litevské republiky dostanete: nedejte se odradit, je tam krásně!!!

Dagmar Valová